

Генерал-потпуковник Петар Радојчић, директор

Скенирање

Снимио Р. ПОПОВИЋ

Уверени смо да је државном и војном руководству потребно да знају реално стање, да им се укаже на недостатке, пропусте и незаконитости, како би доносили одлуке чијом се реализацијом отклањају узроци штетних ефеката по припреме за одбрану, оперативне и функционалне способности Војске, материјално и финансијско пословање или расположиве људске и материјалне ресурсе

И звршавајући своју намену, а то је обављање инспекцијских послова у области одбране, Инспекторат одбране у функцији је стицања увида у стање и способности субјеката инспекције, обезбеђења стручних и објективних информација органима управљања и командовања и откривања незаконитости и недостатака, али што је такође важно и предлагања, или налагања мера за њихово отклањање. Овим се, свакако, јача одговорност припадника Ми-

СИСТЕМА

нистарства одбране и Војске Србије, али се наведени задаци односе и на стање припрема за одбрану у великим техничко-технолошким системима Србије.

Са директором Инспектората генерал-потпуковником Петром Радојчићем, који је на тој дужности две године, разговарамо о оним актуелним питањима која су у функцији јачања места и улоге Инспектората и променама које се у том циљу врше.

■ *Господине генерале, почнимо од организационих промена и структуре које треба да тражи промене у систему одбране?*

– Поред захтева система одбране, те промене смо прилагођавали потребама и регулативи о контролама, унутрашњем уређењу и систематизацији формацијских места. Тако смо, почетком 2010. године, са секторске, прешли на одељењску организацију, дограђену у мају ове године. Карактеристично је, пре свега, функционалност и рационалност. Седам унутрашњих јединица, намењено је за инспекцијске послове, у одређеним областима – способно-

сти Војске Србије и рада унутрашњих јединица Министарства одбране; материјалног и финансијског пословања и грађевинске делатности; припрема за одбрану и обавеза одбране и заштите ресурса; али и подршку (за опште, правне и финансијске послове).

ИСТОРИЈАТ

Зачетак инспекцијских послова је у Краљевини Србији, 1894. године, када су уведени “инспекторати”, а 1911. године формирана је “Главна инспекција целокупне Војске”. Даљи развој уследио је у Краљевини Југославији, кроз инспекције родова (1919–1923), Инспекцију земаљске одбране (1930) и Врховну инспекцију војне силе (1940).

У послератној Југославији формирана је Главна инспекција ЈНА (1949). Касније је она преформирана у Главну инспекцију оружаних снага (1967), односно Главну инспекцију народне одбране (1970).

Период после 1993. године карактеристичан је по томе што су Савезно министарство за одбрану и Генералштаб Војске Југославије имали своје инспекцијске органе.

Инспекција Војске Југославије преформирана је, 2002. године, у Инспекторат одбране (ИО), као организациону јединицу Генералштаба ВЈ, непосредно одговорну председнику Савезне Републике Југославије, да би, наредне године, био претпочињен Врховном савету одбране.

Следећа организацијска доградња уследила је 2005. године, када су преузете надлежности (из области материјалне, финансијске, трговинске и грађевинске инспекције и одбрамбених припрема друштва), расформиране Инспекције Министарства одбране Србије и Црне Горе.

Коначно, Законом о министарствима, 2007. године, Инспекторат одбране је дефинисан као орган управе, у саставу Министарства одбране. Успостављен је и регулаторни оквир, пошто су, Законом о одбрани (децембар 2007), прописани инспекцијски послови у области одбране.

За конкретне инспекције формирају се инспекторски тимови, или одређују инспектори појединци. У зависности од субјекта контроле и садржаја инспекције, у тимове се укључују и инспектори по позиву, из састава других организацијских јединица Министарства и Генералштаба, као и из инспекцијских служби и органа других министарстава. То доприноси квалитетнијем и објективнијем приказу стања, у субјектима инспекције и областима извршења, чиме се остварује допринос од значаја за систем одбране.

■ *Раније смо писали о корупцији у систему, злоупотреби службеног положаја, незаконитом решавању штамбених питања, финансијским шемема због лоших уговора... О којим незаконитим радњама сада можемо говорити?*

– Не постоје “нове незаконите радње”. Оне су исте, само се форме, понекад, мењају. И данас се установљавају одступања од Закона о јавним набавкама, штетни ефекти “лоших” уговора, непрописно располагање и коришћење поверене имовине, као и непотпуна примена прописа који регулишу одређене области материјалног и финансијског пословања и грађевинске делатности.

Откривање корупције у јавном сектору је сложена, захтевна и одговорна активност. У највећем броју случајева, коруптивно деловање не оставља документацијски траг постојања, чиме је, не само отежано откривање, већ и вођење истражних и доказних поступака. Исти је случај и у систему одбране. Корупција постоји,

у различитим формама, тамо где је интегритет угрожен, где се не поштује (или не у довољној мери) закон. Зато, пажњу поклањамо мерама и активностима на њеном сузбијању и благовременом откривању. То је непрекидан процес, као што је и корупција стална опасност, за државу и њен интегритет.

Сложеност и динамика војног система, објективно, онемогућавају спровођење потпуне контроле, у свим његовим целинама. Због тога, контролу базирамо на претходно идентификоване, кључне области, које обухватају највећи утрошак државног новца за потребе Војске. На пример, неколико уговора за набавку наоружања и војне опреме, медицинске опреме или изградња неколико грађевинских објеката, могу учествовати у укупној потрошњи са много већим новчаним средствима него свакодневне редовне активности јединица и установа, у одређеном периоду. У њима су, дакле, лоцирани и главни центри потрошње буџетских средстава, али и наша контрола.

■ *Који су пропусци најчешћи?*

– Од актуелних пропуста и незаконитих радњи, које узрокују штету Министарству одбране, навешћу неколико: лошији квалитет или изостављање пописа покретних ствари (наоружања и војне опреме) и енергената; одступање од прописаних поступака јавних набавки (у појединим фазама); спровођење процедуре претходног поступка при изградњи и адаптацији војних објеката, на основу непотпуних инвестиционих програма и тактичко-техничких захтева корисника, без претходно донете одлуке о изградњи (за нове објекте) и усклађивања урбанистичких планова са издатим урбанистичким дозволама (што узрокује честе измене уговора); површност или одсуство контроле од стране претпостављених команди и управа, у току и након ликвидације материјалног и финансијског пословања, расформираних и преформираних састава итд.

Свакако, реч је о случајевима, не појави. Охрабрује тенденција смањења поступања, које узрокује штетне ефекте, премда не радимо и не живимо у илузији да се незаконито деловање може искоренити. Настојимо да дамо допринос успостављању финансијске дисциплине, приликом трошења буџетских средстава.

■ *Инспекторат има улогу и у унапређењу неких важних демократских институција као што је заштита људских права и цивилна контрола система*

Успешност свог ангажовања не меримо бројем и „тежином“ поднетих пријава. Суштина је да јасно дамо до знања да свако треба и мора да ради свој посао – за добробит система и свој лично.

ма одбране. Конкретно, како можете помоћи припаднику Министарства и Војске ако су његова права угрожена?

– Поштовање људских права припадника Војске условљено је степеном демократизације друштва. Имамо у виду да смо држава у транзицији, која је спровела реформу система одбране и да је препозната суштина, истинска приврженост припадника Војске демократским вредностима.

Извршена хармонизација прописа и нормативно-правне регулативе у области одбране са Уставом Републике Србије, у Парламенту усвојени вој-

ни закони, као и чињеница да је у њиховој изради учествовао и невладин сектор, у сарадњи са Женевским центром за демократску контролу оружаних снага, представља значајне помаке у прихватању општих начела демократске контроле Војске.

Што се тиче заштите права појединаца, задатак Инспектората није заштита права припадника Војске. Међутим, лица која сматрају да им је повређено неко од права из радног односа, могу да нам се обрате и то чине. У вршењу инспекцијских послова, инспектори су овлашћени да подносе предлоге за покретање одговорности против одговорних лица и да наложе отклањање утврђене повреде закона, којима се уређују права и одговорности професионалних припадника Војске Србије.

Иначе, у току редовних инспекција вршимо анонимна анкетирања по питањима из домена остваривања њихових права, тако да и из анкета сагледавамо какав је однос према овом питању. Уколико проценимо да је неко био изложен лошем и неправедном поступању, можемо да иницирамо истрагу, али нисмо надлежни да је сами, независно, спроводимо и наше препоруке и налози нису обавезујући за органе правосуђа.

У досадашњем раду нису утврђени случајеви кршења људских права, дефинисаних Уставом и законима, а најчешће питања на која припадници Војске изјављују жалбе су из домена радноправног статуса, становања и остваривања економских и социјалних права.

■ *Према налазима у инспекцијама, где треба брже радити на унапређењу система одбране? Колика је има субјективних, а колико материјалних ограничења?*

– Делокруг рада Инспектората обухвата инспекцијски надзор над делом субјеката система одбране, док своје место и улогу на унапређењу система имају и остале структуре друштва (државни органи, привредна друштва, грађани).

Свакако да се материјална ограничења, дужи низ година, негативно одражавају на изградњу оперативне и функционалне способности Војске. Успорена је динамика модернизације савременим наоружањем и војном опремом, али и унапређење материјалне базе обуке. То је очекивано и свесни смо немогућности државе да финансира све потребе, нарочито у постојећим економским условима.

Но, тамо где је потребно брже радити јесу питања развијања интероперабилности, подизања физичких и унапређења функционалних и оперативних способности за реализацију дефинисаних задатака и мисија.

Субјективна ограничења су присутна и, најчешће, представљају резултат недовољног познавања прописаног, немарног односа појединаца према задацима и обавезама, изостанка координације, недостатка квалитетних контрола и недовољног коришћења стечених, сопствених и страних, искустава.

■ *Где су најјучљивији пропусни?*

– Најјучљивији су пропусти у процесу обучавања, како у преношењу, тако и у усвајању знања. Навешћу неколико: ретко се изводи обука у ноћним и условима употребе НХБ оружја; обучавање јединица за обављање задатака треће мисије није обухваћено програмима обуке; колективна обука се завршава, најчешће, на нивоу вода (још нису усвојени критеријуми-стандарди колективне обучености); недовољно је разрађен „инструкторски модел“ обуке; не изводи се обука резервног састава, а пројекат активне резерве није заживео, итд.

Отклањање наведених и других субјективних недостатака и пропусти не изискује знатна новчана средства, али тражи осмишљено, координирано и планско деловање надлежних команди и организационих целина Генералштаба и Министарства одбране.

■ *Каква је процедура у случају успијановљења рада појединаца који је у сујројности са зако-*

ном? И који је распон могућих санкција?

– Процедура је једноставна и прописана је Законом о одбрани. Инспектори и лица овлашћена за инспекцијске послове имају право, али и обавезу, да подносе предлоге за покретање дисциплинске, прекршајне, кривичне или друге одговорности против одговорних лица, у складу са законом. Дакле, инспектори су овлашћени да покрећу све врсте казних поступака против одговорних лица, подношењем одговарајућих пријава надлежним органима и судовима, у складу са законима којима се регулишу поједине области, као и да наложе покретање поступака за накнаду штете против лица која су причинила штету имовини Министарства одбране и Војске Србије.

Распон могућих санкција је, уколико се спроводе, одвраћајући за прекршиоце регулативе: од новчаних казни за лакше дисциплинске преступе и привредне прекршаје и преступе, до престанка службе и губитка чина, за теже дисциплинске преступе или до затворских казни, за теже привредне преступе и кривична дела. Која ће санкција одговорном лицу бити

ПЛАНОВИ

Инспекторат одбране врши, првенствено, редовне инспекције – на основу средњорочног и годишњих планова. Њима су обухваћене све области и, у петогодишњем циклусу, све организацијске целине Министарства одбране и Војске Србије.

Ради остваривања или употпуњавања увида у стање контролисаних субјеката, по захтеву министра и налогу директора Инспектората, спроводе се и ванредне инспекције, које нису обухваћене планом.

По потреби, министру се шаљу и информације значајне за одлучивање или расправу у Скупштини или на седницама Владе.

изречена не зависи од Инспектората одбране, јер је то у надлежности војних дисциплинских судова, за дисциплинске преступе и редовних судова Републике Србије, када су у питању прекршаји, привредни преступи и кривична дела.

■ *Унапређења оперативне и функционалне способности у Војсци Србије брзо се мењају и прилагођавају савременим потребама. Какви су налази Инспектората о функционисању овог важног сегмента, с обзиром да сада имамо професионалну војску?*

– Изградња професионалне и ефикасне Војске Србије, материјално и финансијски одрживе, интероперабилне са војскама држава партнера, модерно опремљене и способне за реализацију мисија и задатака, представља захтеван процес, који се, непрекидно, дограђује и унапређује, у складу са проценама развоја геополитичких, друштвених, војно безбедносних, научно технолошких, војно техничких и других процеса, али и материјалним могућностима земље.

Потребно је истаћи да процес професионализације није започет суспензијом обавезе служења војног рока, већ да се у њега кренуло раније, стварајући услове за његову примену.

Прелазак на модел професионалне војске захтева, сем осталог, савременији приступ процесу управљања обуком. Предност представља могућност команданата да, након извршене процене обучености својих јединица за успешну реализацију додељених мисија, одреде тежиште обучавања у наредном периоду.

Суспендовање обавезног служења војног рока утицало је на присуство професионалних војника обуци, због појачаног ангажовања на обезбеђењу објеката, као и њиховом ангажовању на другим задацима, везаним за дневно функционисање команди и јединица. Овакви пропусти могу се избећи умешним планирањем.

Треба свакако истаћи унапређе-

ње интероперабилности, које се огледа кроз усвајање међународно признатих процедура и подизање степена познавања енглеског језика.

■ *Раније је помињана несређена евиденција куљених и додељених станаова у систему одбране. Постоји ли сада јединствена евиденција и да ли је то уведено ред?*

– Увек је било, мање или више, примедби на ажурност поменуте евиденције, или расподелу станова. По правилу, оне су стизале од људи који су сматрали да су оштећени, нечињем или погрешним чињем надлежних. Приговора и притужби има и данас. У поређењу са периодом до пре неколико година, може се рећи да су оне спорадичне. То је, свакако, резултат настојања и напора актуелног менаџмента у Министарству одбране, да се, на свим нивоима, поштује закон и повећа одговорност, како органа тако и појединаца, на сваком радном месту, али и ублажи стамбена проблематика, доделом станова, субвенционисаних стамбених кредита и бесповратне новчане помоћи (пензионисаним лицима, која немају решено стамбено питање).

Предузете су и мере за иселење бесправно усељених лица, у станове из Војностамбеног фонда, као и ажурирање евиденција стамбених јединица.

Уочљив је напредак у успостављању реда у овој области, након формирања Управе за традицију, стандард и ветеране у Сектору за људске ресурсе.

■ *За све ове задатке, колико људи је потребно, а колико сада има у Инспекторату одбране? Јесте ли задовољни кадровским потенцијалом, с обзиром да је било промена у саставу?*

– Након анализе организацијске структуре Инспектората, крајем 2009. године, закључено је да део формацијских места (ФМ), самим тим и део кадра, није неопходан, јер се може ан-

ИНСПЕКЦИЈСКИ ПОСЛОВИ

У области одбране инспекцијски послови односе се на: припреме за одбрану; спровођење одлука и аката органа управљања системом одбране; рад, материјално и финансијско пословање и грађевинску делатност команди, јединица и установа Војске Србије, органа и установа Министарства одбране; остваривање и усклађивање организације обезбеђења телекомуникационо-информационог система, криптозаштите и других облика заштите информација; оперативну и функционалну способност команди, јединица и установа Војске Србије; радноправни статус професионалних припадника Војске Србије; безбедност и здравље на раду, заштиту од пожара и експлозија, заштиту животне средине, заштиту животиња и метролошку делатност; инспекцијски надзор над применом стандарда и контролом квалитета производа и услуга који се набављају за потребе Министарства одбране и Војске Србије и друге послове, прописане законом.

гажовати, по потреби, из других састава Министарства одбране и Војске Србије. Извесно је било и да се присуство појединаца није осећало, нити одсуство запажало.

Организацијским променама у првом тромесечју 2010. године, бројна величина Инспектората одбране умањена је за 30 ФМ (37,5 посто) – сведена је са 80 на 50. Квантитативна структура се није неповољно одразила на квалитативну. Напротив. Рационализацијом се добило на квалитету. То је била прилика да се изврше кадровске промене и подмлади састав. Наиме, за поједине инспекцијске послове су потребни млађи кадрови, физички способнији, са свежим сазнањима, новим искуствима,

мотивисанији. Преполовљен је број ФМ, за која је био прописан чин пуковника.

У обављању послова из функционалне надлежности, остварена је сарадња са инспекцијским службама других министарстава Републике Србије, као и са референтним лабораторијама и установама. Интегрисане инспекције се реализују од прошле године.

Након две године на овој дужности, могу да кажем да је учињен помак који доноси потребне резултате. Надам се и верујем да смо оправдали очекивано, премда има простора за више и боље.

■ *Колико је Инспекторат одбране сачувао, својеврсну, независност у раду, која је важна претпоставка успешног рада?*

– Инспекторат, као орган државне управе, у потпуности је независан од субјеката командовања у Војсци, с тим да директор, за свој рад одговара министру одбране. Од припадника Инспектората се очекује, поред неопходне стручности, принципијелност у обављању инспекцијских послова и објективност у налазима и приказу стања и способности. То не би било могуће у условима испољавања утицаја, који би лимитирали обим и садржај надзора, или наводили на одступања од примене прописаних критеријума и стандарда.

Уверени смо да је државном и војном руководству потребно да знају реално стање, да им се укаже на недостатке, пропусте и незаконитости, како би доносили одлуке чијом се реализацијом отклањају узроци штетних ефеката по припреме за одбрану, оперативне и функционалне способности Војске, материјално и финансијско пословање или расположиве (људске и материјалне) ресурсе.

Немам лоших искустава у погледу независности у раду, како мом, тако и Инспектората у целини. Напротив, имамо потребне услове за несметано ангажовање и то је добро. ■

Раденко МУТАВИЋ